

Vedlegg 3 Årsrapport for kirkebevaringsfondet 2024

Programstyrets beretning

"De kulturhistorisk verdifulle kirkebyggene bevares og tas i bruk av menighetene, lokalsamfunnene og fellesskapet på en bærekraftig måte. Kirkebyggene med deres interiør og omgivelser verdsettes som kilder til tro og kunnskap, og er grunnlag for opplevelse, engasjement og innsikt i Norges kulturhistorie."

Slik er samfunns målet beskrevet i bevaringsstrategien for kulturhistorisk verdifulle kirkebygg. Dette er et mål som ikke bare reflekterer regjeringens ambisjon med strategien, men også trekker de lange historiske linjene, og peker på kirkenes betydning for folk i dag og i fremtiden.

Strategien understreker at kirkebyggene ikke bare er fysiske strukturer, men kulturminner med dyp betydning for folks liv. Målet med kirkebevaringsstrategien og kirkebevaringsfondet er at disse kirkene skal fortsette å spille en viktig rolle i samfunnet, slik de har gjort siden de ble bygget.

2024 ble et viktig år for de kulturhistorisk verdifulle kirkene i Norge. Regjeringen lanserte Bevaringsstrategien for kulturhistoriske kirkebygg i februar, programsekretariatet for kirkebevaringsfondet ble etablert, forskrift for tilskuddsordningen ble vedtatt og programstyret ble konstituert, med medlemmer fra Kirkerådet, Hovedorganisasjonen KA og Riksantikvaren. Programsekretariatet ledes av preses i Den norske kirke. Kirkebevaringsstrategien sier at det også skal etableres et nasjonalt fagråd.

Strategien sier at staten de neste 20 til 30 årene kan bruke inntil 500 mill. kr årlig på istandsetting av kulturhistorisk verdifulle kirkebygg. Riksantikvaren har det statlige forvaltningsansvaret og delegerer ansvar til programstyret og programsekretariatet.

I juli 2024 kom første utlysning av tilskuddsmidler og i oktober kom utlysning nummer to. Tilskuddsarbeidet ble dermed påbegynt før programsekretariatet var fullt operativt. Med god hjelp fra saksbehandlere hos Riksantikvaren, og et engasjert programstyre, ble både første tilskuddsrunde lyst ut og saksbehandlet, og andre tilskuddsrunde lyst ut.

Nytilsatte medarbeidere i programsekretariat møtte opp til første arbeidsdag i nyoppussede lokaler i Bispegata 9b i Trondheim 7. oktober.

Ansatte i programsekretariatet fikk lære seg jobben fortløpende, og har samtidig bistått kirkeiere med rådgivning og søknadsbehandling. Dette gjorde at programsekretariatet kom fort inn i gode rutiner og fikk raskt oversikt over arbeidets omfang. Vi kom også fort i kontakt med kirkeiere, håndverksmiljøene, andre seksjoner i organisasjonene vi arbeider i, og andre samarbeidspartnere. Høsten 2024 kan kort beskrives som en intens periode med to utlysninger av tilskudd samtidig som ansatte og system skulle komme på plass.

Programsekretariatet gjennomførte også, med svært dyktige ansatte hos KA som drivkraft, to søker-kurs for kirkeiere. Disse ble gjennomført med totalt 160 deltakere fra hele landet og til stor nytte for både sekretariat og søkerne.

Kirkebevaringsfondets samfunnsoppdrag er av stor betydning, og kirkebyggene utgjør en viktig del av det norske kulturlandskapet. De er samlingspunkter for menigheten og lokalsamfunnet, og deres bevaring gjennom kirkebevaringsfondet sikrer at historien og tradisjonene knyttet til kirkene kan videreføres for kommende generasjoner.

Introduksjon til kirkebevaringsfondet

Kirkebevaringsfondet ble etablert som en del av regjeringens bevaringsstrategi for kulturhistorisk verdifulle kirkebygg.

21.2.2024 ble *Bevaringsstrategi for kulturhistorisk verdifulle kirkebygg* lansert av regjeringen. Strategien hadde følgende dokumenter som underlag:

- To anmodningsvedtak fra Stortinget (vedtak nr. 500 og 502) om utbedring av verneverdige kirkebygg
- Stortingsmelding nr. 29 om Opplysningsvesenets fond
- Stortingsmelding nr. 16 om Nye mål i kulturmiljøpolitikken
- Samlerapport med faglige anbefalinger fra Riksantikvaren og Den norske kirke overlevert Barne- og familiedepartementet (BFD) 15.12.2022
- Beskrivelse av styringsmodell som et samarbeid mellom Riksantikvaren, KA og Kirkerådet levert 15.5.2023

Riksantikvaren fikk rollen som administrativt ansvarlig for programsekretariatet for kirkebevaringsfondet som ble lokalisert i Trondheim.

Fondet har som hovedmål å sikre langsiktig bevaring og formidling av kulturhistorisk verdifulle kirkebygg, samt å legge til rette for bærekraftig bruk i lokalsamfunnene.

Tildelingsbrevet for 2024 fra BFD definerte klare mål for kirkebevaringsfondets arbeid, herunder administrativ etablering, prioritering av restaureringsprosjekter og utvikling av kompetansetiltak.

Fra 21.2. til 8.4.2024 var forslag til tilskuddsforskrift for kirkebevaringsfondet på høring. De svært mange høringsinnspillene fikk betydning for forskriften.

Organisering og lokalisering

Kirkebevaringsfondet er organisert som en samarbeidsmodell mellom tre organisasjoner:

- **Riksantikvaren**, som er organisatorisk ansvarlig for programsekretariatet og for tilskuddsforvaltningen.
- **Hovedorganisasjonen KA**, som bistår med fagkompetanse og koordineringsoppgaver. KA har også en sterk eierforankring hos de aller fleste

kirkeeiere (kirkelige fellesråd) og en eiendomsdatabase som omfatter alle kulturhistorisk verdifulle kirkebygg uavhengig av eierskap (Ordna eiendom).

- **Kirkerådet**, som har særlig ansvar for oppfølging og bruk av kirkebygg i Den norske kirke, formidling, engasjement og deltakelse samt oppfølging av kirkelig kulturarvstrategi vedtatt i Kirkemøtet i 2021.

Programstyret

Programstyret er et faglig styre oppnevnt av BFD, uten tidsbegrensning. Styret ledes av preses for Den norske kirke, og har tre styremedlemmer fra Riksantikvaren, ett medlem fra Hovedorganisasjonen KA og ett medlem fra Kirkerådet.

Programstyret består av:

- Styreleder Olav Fykse Tveit (preses Den norske kirke)
- Nestleder Turid Kolstadløkken (Riksantikvaren) - til og med 30. nov. 2024
- Nestleder Hanna Geiran (riksantikvar) - fra og med 1. desember 2024
- Marit Halvorsen Hougsnæs (KA)
- Jan Rune Fagermoen (Kirkerådet)
- Astrid Auran Nesbø (Riksantikvaren)
- Ingeborg Magerøy (Riksantikvaren)

Programstyret hadde sitt første møte 6. mars og hadde i alt 10 styremøter i 2024.

Programsekretariatet

Programsekretariatet har ansvar for daglig drift og koordinering av fondets oppgaver. Sekretariatet har i 2024 totalt 12 årsverk, herav 7 ansatt hos Riksantikvaren (inklusive daglig leder) 3,5 årsverk ansatt hos Hovedorganisasjonen KA og 1,5 årsverk ansatt hos Kirkerådet.

Selve rekrutteringsprosessen av programsekretariatet ble gjennomført vår/sommer 2024. Alle stillinger ble besatt med kvalifiserte søkere iht. utlysning og arbeidskontrakter ble signert i juni 2024 for de fleste, med tiltredelse september/oktober.

De som ble tilsatt i programsekretariatet er følgende:

Ansatte hos Riksantikvaren

Oddbjørn Eide – daglig leder (tidl. kirkeverge)

Anita Øien Helmersen – senior økonomirådgiver (økonom)

Sindre Gaustad Osland – økonomirådgiver (revisor)

Sunniva Fonn – kulturminnefaglig rådgiver (kulturminneforvaltning fra NTNU)

Kristine Heitlo – kulturminnefaglig rådgiver (kulturminneforvaltning fra NTNU)

Ingrid Langaas Gossé – kulturminnefaglig rådgiver (arkitekt)
Per Steinar Brevik – kulturminnefaglig rådgiver (arkeolog og bachelor tradisjonshåndverk)

Ansatte hos Hovedorganisasjonen KA

Kontorsted Trondheim:

Thomas Brekk Unnvik – databaserådgiver (datatekniker/matematiker)
Sara Parizadeh – spesialrådgiver anskaffelser (jurist)

Fagressurser fra KA i Oslo:

Martin Stærk – koordinator – 50 pst.
Ingrid Staurheim – fagdirektør – 30 pst.

Resterende 70 pst. har vært fordelt mellom Ingrid Grytdal Matheson (inventar, kirkekunst), Ole Christian Torkildsen (tilstandsanalyser, rådgivning bygg) og Kjersti Kambestad (Ordna eiendom, IT-løsninger, kart).

Ansatte hos Kirkerådet

Carina Gjelsvik – rådgiver (kunsthistoriker) - kontorsted Trondheim
Geirr Olav Gram – rådgiver (historiker) – 50 pst. stilling med kontorsted Oslo

Lokalisering

I tråd med bevaringsstrategiens kapittel 3.2 er programsekretariatet lokalisert i Trondheim.

Det er beskrevet i bevaringsstrategien at kirkebevaringsfondet skal lokaliseres i Waisenhuset som ligger vis-a-vis Vestfrontplassen ved Nidarosdomen. Waisenhuset er for tiden under rehabilitering og antas være klart til innflytting fra 2028. Det gjennomføres nå en anskaffelsesprosess med Nidaros domkirke og Vår frue menighet (Waisenhuset) som eneste tilbyder. Statsbygg bistår Riksantikvaren i prosessen og fristen for å levere tilbud er 15. mars 2025. Midlertidige kontorlokaler er leid av Statsbygg i Bispegata 9b (Rødbygget) – et fredet bygg som tidligere har huset Trondheims døveskole.

Budsjett og ressursbruk

- Tildelte driftsmidler for 2024 for Riksantikvaren over kap./post 0883/01 er 15,6 mill. kr for drift av programsekretariatet og programstyret og de syv ansatte i Riksantikvaren. I tillegg er det tildelt 3,5 mill. kr til KA og 1,5 mill. kr til Kirkerådet for deres ansatte i sekretariatet.

Totalt driftsbudsjett for 2024: 20,6 mill. kr

- Tildelte tilskuddsmidler for 2024 over post 60: 90 mill. kr

Tilskuddsforvaltning

Forarbeid for første utlysning av tilskuddsmidler pågikk gjennom våren 2024 og ble utført av eksisterende ressurser hos Riksantikvaren i samarbeid med medarbeidere fra KA og Kirkerådet, og forankret i programstyret og hos BFD. I dette arbeidet ble de ulike prosjekttypene i tilskuddsordningene utformet – overordnet forprosjekt, særskilt forprosjekt og hovedprosjekt.

I revidert nasjonalbudsjett 21. juni ble det avsatt 100 mill. kr til første søknadsrunde for tilskudd fra kirkebevaringsfondet i 2024.

Forskrift om tilskudd til kulturhistorisk verdifulle kirkebygg ble kunngjort 27.6.2024, med ikrafttredelsesdato 23.6.2024. Forskriften gir rammene for tilskuddsordningene som sekretariatet skal forvalte i oppfølgingen av bevaringsstrategien.

1. juli utlyste Riksantikvaren tilskuddsmidler med søknadsfrist 11. august. Det kom inn 104 søknader om tilskudd til hovedprosjekter og til forprosjektarbeid. Kirkeseksjonen hos Riksantikvaren gjennomførte saksbehandlingen og utarbeidet underlaget for tildeling til programstyret. Programstyret tildelte tilskudd til 44 prosjekter på ca. 95 mill. kr i programstyremøte 2. september.

1. oktober ble det utlyst tilskuddsmidler for 2025. Forarbeidet til denne utlysningen ble også utført av eksisterende ressurser hos Riksantikvaren. I denne utlysningen var innsatsområde 1 istandsetting og sikring prioritert, med middelalderkirker i mur som hovedprioritet. I tillegg ble det utlyst tilskuddsmidler for innsatsområde 2: kunnskap og kompetanse. 164 søknader ble mottatt, hvorav 21 var innsatsområde 2. 67 søknader omhandlet hovedprosjekt og 76 søknader omhandlet forprosjekt.

I desember 2024 ble det foretatt en nysaldering fra 100 mill. til 90 mill. kr for den første tilskuddsrunden:

Kap./post	Beskrivelse	Bevilgning	Utbetalt
088360	Tilskudd til kulturhistorisk verdifulle kirkebygg	90 000 000	71 830 858

I november 2024 mottok kirkebevaringsfondet 37 utbetalingsanmodninger på til sammen 71,83 mill. kr. Det forteller at av 44 tildelinger så er 37 prosjekter startet opp. De siste 7 tilskuddsmottakerne er under videre oppfølging av kirkebevaringsfondet.

Regnskap 2024	
Tildelingsbrev 2024	100 000 000
Nysaldering 2024	- 10 000 000
Sum tildeling tilskudd	90 000 000
Utbetalinger 2024	71 830 858
Til overføring neste år	18 169 142

Driftsutgifter

Programsekretariatet fikk en litt senere oppstart enn man hadde tenkt på budsjetterings tidspunktet. Totalt sett benyttet programsekretariatet 8,9 mill. kr i 2024 av Riksantikvarens andel av driftsbudsjettet på 15,6 mill. kr.

I regnskapet er lønnsutgifter tatt med for 7 årsverk ansatt hos Riksantikvaren. Øvrige kontorkostnader og reisekostnader i Riksantikvarens regnskap gjelder for alle 12 årsverkene. Lønnskostnadene i Riksantikvarens regnskap utgjør 25,1 pst. for 2024. Inkludert KA og Kirkerådet sin andel av budsjettet utgjør lønnskostnader ca. 40 pst. av driftskostnadene.

Oversikt over driftsutgiftene for 2024:

	Regnskap 2024	% andel
Lønnskostnader	2 238 955	25,1 %
Lokalkostnader	983 128	11,0 %
Mindre utstyrsanskaffelser	1 164 790	13,1 %
Kjøp av konsulentttjenester	2 154 981	24,2 %
Reiser og diett	539 978	6,1 %
Øvrige driftsutgifter	1 834 296	20,6 %
Totale driftsutgifter 2024	8 916 128	

Lokalkostnadene er høyere for 2024 enn i et vanlig driftsår, da det er gjort noen tilpasninger av lokalene i oppstarten. Det er også anskaffet møbler, IT-utstyr og møteromsutstyr for programsekretariatet i 2024. I posten for konsulentttjenester inngår konsulentbistand i forbindelse med oppretting av tilskuddsordningen, rekruttering av ansatte og anskaffelse av kontorlokaler.

Måloppnåelse og resultater

Kirkebevaringsfondet tildeler midler innenfor tre bevaringsprogrammer:

- Middelalderkirker
- Kirker som er oppført i perioden 1537 til 1850
- Kirker som er oppført etter 1850

Innenfor disse tre bevaringsprogrammene er det fire innsatsområder:

1. Bevaring (istandsetting, sikring og konservering)
2. Kunnskap og kompetanse
3. Opplevelse og formidling
4. Engasjement og deltakelse.

Innsatsområdene skal sikre en bred tilnærming i arbeidet med å sikre kirkebyggene.

Størstedelen av tilskuddene på både forprosjekter og hovedprosjekter skal gå til tiltak innenfor innsatsområde 1 istandsetting, sikring og bevaring. I *Forskrift om tilskudd til*

kulturhistorisk verdifulle kirkebygg § 2-3 er middelalderkirker fremhevet som viktigste prioritering frem mot 2030.

Første utlysning fra fondet ble publisert sommeren 2024. I denne søknadsrunden var det mulig å søke på tiltak innenfor innsatsområde 1 – Istandsetting, sikring og bevaring. Det ble i utlysningen presisert at ordningen kun dekket utgifter som er påløpt etter 23. juni 2024. Utlysningen informerte om at middelalderkirker i stein hadde største prioritet.

Oversikten under viser fordelingen av tildelinger og betalingsanmodninger vi fikk i 2024, fordelt på bevaringsprogram og prosjekttipe. Første tabell viser antall saker og andre tabell viser samlet beløp:

Bevaringsprogram	Prosjekttipe	Antall tilskudd 2024	Antall betalingsanmodninger i 2024
Middelalderkirker	Hovedprosjekt	11	10
	Overordnet forprosjekt	6	5
	Særskilt forprosjekt	8	6
Kirker fra år 1537-1850	Hovedprosjekt	4	3
	Overordnet forprosjekt	1	1
	Særskilt forprosjekt	1	1
Kirker oppført etter 1850	Hovedprosjekt	11	9
	Særskilt forprosjekt	2	2
Sum		44	37

Tabellen viser antall tilskudd per bevaringsprogram, og hvor mange som sendte utbetalingsanmodning. Utbetalingsanmodning kan kun sendes ved påbegynt prosjekt.

Bevaringsprogram	Prosjekttipe	Tilskudd 2024	Utbetalt 2024
Middelalderkirker	Hovedprosjekt	44 401 000	37 825 011
	Overordnet forprosjekt	1 600 000	1 155 000
	Særskilt forprosjekt	3 385 000	1 974 732
Kirker fra år 1537-1850	Hovedprosjekt	1 900 000	1 710 000
	Overordnet forprosjekt	560 000	59 597
	Særskilt forprosjekt	590 000	560 000
Kirker oppført etter 1850	Hovedprosjekt	41 060 000	27 996 518
	Særskilt forprosjekt	590 000	550 000
Sum		94 086 000	71 830 858

Tabellen viser tilskudd 2024 i kroner og hvor mye som ble utbetalt i 2024.

Det er fylkene Vestland og Rogaland som har søkt og mottatt mest tilskudd for 2024. Den største enkelttildelingen var Stavanger Domkirke med 19,2 mill. kr i tilskudd. I tillegg er Stavanger domkirke gitt 6,2 mill. kr i tilsagn for 2025.

Johanneskirken i Bergen fikk også en stor tildeling med 11,2 mill. kr i tilskudd for 2024 og tilsagn på 58,5 mill. kr for 2025.

Et flertall av de innvilgede søknadene for 2024 gjelder hovedprosjekter, med et samlet tilskuddsvolum på 87 mill. kr.

BFD har i supplerende tildelingsbrev av 4. juni 2024 beskrevet føringer for disponering av tildelte midler i 2024. Det er her listet opp hva som er forventet prioritert i 2024 og 2025 med henvisning til bevaringsstrategiens kapittel 5.

Av dette er kirkebevaringsfondet fornøyd med at man har klart å komme gjennom to utlysninger og en tildeling i oppstartsåret på en god måte.

De to første årene (2024 og 2025) er oppstartsår. Noen av de forventninger og prioriteringer som var satt til 2. halvår i 2024, ble skjøvet til 2025. Dette ble gjort i dialog med departementet. Utlysning og saksbehandling av store tilskuddsmidler og oppstart av programsekretariatet først i oktober ble prioritert i 2024.

Fremtidsutsikter

Kirkebevaringsfondet har i første driftsår hatt fokus på gjennomføring av første og andre tilskuddsrunde og møte med kirkeeierne og deres spørsmål og behov.

I fjerde kvartal i 2024 ble et helt nytt programsekretariat etablert i Trondheim og det har også vært et fokusområde å ivareta de nyansatte på best mulig måte.

I det videre arbeidet blir det viktig for kirkebevaringsfondet med erfaringsinnhenting, evaluering og videre utfylling av kirkebevaringsstrategien. Det blir også viktig å utarbeide gode måleparametere for kirkebevaringsfondet innenfor hvert av de fire innsatsområdene sett opp mot bevaringsprogrammenes behov.

Forprosjekt for digital saksflyt med utredning av digital systemutvikling, skal bidra til at prosjektprioritering, eieroppfølging, kulturminnefaglig saksbehandling, godkjenninger, økonomioppfølging og rapportering går så effektivt som mulig. Riksantikvaren er prosjekteier og prosjektet gjennomføres i tett samarbeid med KA, Kirkerådet og programsekretariatet. Prosjektforslag forprosjekt skal leveres til BFD 1. desember.

Tilskuddsforvaltning og saksbehandling knyttet til de konkrete istandsettingsprosjektene er avgjørende for effektiv og faglig oppfølging av kirkeeiere og andre brukere. Sekretariatet for kirkebevaringsfondet og Riksantikvarens kirkesaksforvaltning skal utvikle samarbeidet videre.

Basert på erfaringer fra kirkebevaringsfondets første halvår i drift, er vi optimistiske med tanke på det videre arbeidet som oppleves som særdeles meningsfylt og viktig.

Trondheim 14. mars 2025

På vegne av programstyret for kirkebevaringsfondet

(signatur)

Olaf Fykse Tveit
leder

(signatur)

Hanna K. Geiran
nestleder